

فصلنامه ژئوپلیتیک - سال هجدهم، شماره دوم، تابستان ۱۴۰۱ Scopus

صص ۲۲۵-۲۵۵

تحلیل تأثیر وضعیت آنومیک جامعه ایرانی در نامساعد بودن شاخص‌های صلح در کشور (در افاق سال ۱۴۰۰)

دکتر مهدی کریمی* - استادیار، مرکز اسناد فرهنگی آسیا، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران، ایران.

دکتر توحید جعفری کوشکی - استادیار، آمار زیستی و اپیدمیولوژی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، ایران.
جواد دباغی - دانشجوی کارشناسی ارشد روابط بین‌الملل، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی، قزوین، ایران.

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۶/۱۸

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۳/۱۹

DOR:20.1001.1.17354331.1401.18.66.8.6

چکیده

ماهیت واقعیات پس از دوره جنگ سرد نشان می‌دهد ما در عصری زندگی می‌کنیم که بیش از جنگ و نزاع بین کشورها با جنگ‌های داخلی، تروریسم، گسترش تسلیحات هسته‌ای، بحران‌های زیست‌محیطی و بحران‌های اجتماعی مشخص است. آنومی به عنوان پدیده آورنده بحران اجتماعی یکی از مهم‌ترین عوامل تهدیدکننده صلح بالاخص در بعد داخلی است. به همین دلیل، پژوهش حاضر با استفاده از روش توصیفی - تحلیلی و با تکیه بر یافته‌های کتابخانه‌ای و میدانی سعی دارد تا به تحلیل تأثیر آنومی در وضعیت صلح در ایران بپردازد. سوال اصلی پژوهش عبارتست از اینکه "وضعیت نامساعد ایران از نظر شاخص‌های جهانی صلح، چگونه از آنومی متأثر است؟" در این راستا، مقاله حاضر در قدم اول تلاش دارد پس از بررسی و نقد مدل‌های نظری ارائه‌شده در زمینه ارتباط صلح و آنومی و بسط مدل نظری جدید، به سنجش آنومی در ایران با رویکردی ملی بپردازد. نتایج حاصله نشان می‌دهد که همه قومیت‌ها با کمی تفاوت، سطح بالایی از آنومی را تجربه می‌کنند. در قدم دوم سعی در کشف علل بروز آنومی در ایران می‌شود. مجموعه‌ای از متغیرهای اقتصادی و اجتماعی مورد سنجش و نتایج حاصله در ارائه توصیه‌های سیاستی مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد. در قدم سوم سعی می‌شود نتایج حاصل از سنجش آنومی در کنار نتایج حاصل از سنجش صلح قرار گیرد تا ارتباط دو متغیر مورد بررسی دقیق‌تر قرار گیرد. نتایج حاصله از این مطالعه نیز نشان می‌دهد که آنومی در ارتباط معناداری با صلح، بالاخص در بعد داخلی است. واژه‌های کلیدی: صلح، آنومی، فروپاشی کیفیت اجتماعی، فروپاشی رهبریت، ایران.

۱. مقدمه

ماهیت جنگ در دهه‌های اخیر به صورت چشم‌گیری تغییر یافته است بدین گونه که اگرچه عمدتاً جنگ‌های بین دولتی کاهش یافته ولی منازعات درون کشوری به طور قابل توجهی افزایش یافته است. به بیان اسمیت (2008:3) پارادایم جدید "جنگ میان مردم" است. اغلب جنگ‌هایی که در قرن حاضر رخ داده است، منازعات مسلحانه در داخل جوامعی بوده است که از نظر قومیت، زبان، مذهب و یا جغرافیا از همدیگر متفاوت هستند (Harbom and et al, 2006). فوریت ناشی از نسل‌کشی، سرکوب، ظلم و ستم و تروریسم موج جدیدی از اقدامات و درخواست‌ها را سبب شده است و به جستجوهای فزاینده برای یافتن راه‌هایی جهت حل و فصل و جلوگیری از منازعات مهلک منجر شده است (Cortright, 2008:5). دیگر صلح به معنی فقدان جنگ، آن هم میان کشورها نیست. موضوعات و مباحث جدیدی مانند فمینیسم، عدالت، بحران‌های زیست‌محیطی و خشونت مطرح شده است که در بحث صلح بایستی مورد توجه قرار گیرند. یکی از مهم‌ترین عواملی تهدیدکننده صلح، آنومی است. در واقع یکی از نتایج آنومی، تنش و منازعه است. همچنین از فعالیت‌های تروریستی (Jamieson, 1998)، تغییرات نهادی، ایدئولوژیکی و سیاسی شدید و همچنین نابرابری شدید اجتماعی و جرم و جنایت نیز به عنوان عواملی نام برده می‌شود که در بافتار آنومی ظهور می‌یابد. مفهوم آنومی به خوبی در ادبیات جامعه‌شناسی تئوریزه شده است و به صورت "وضعیتی از جامعه" تعریف می‌شود که زمانی حس می‌شود که یک سیستم اجتماعی مشخص شروع به فروپاشی کند. چه این مساله ناشی از تغییرات سریع اجتماعی و یا ناشی از فقدان توافق بر روی هنجارها و یا بحران‌های طولانی مدت اجتماعی، سیاسی و اقتصادی باشد، آنومی در تلاقی سیستم اجتماعی و فردی قرار دارد (Teymoori and et al, 2016:1). آنومی دارای دو بعد اصلی است که به صورت دینامیکی در کنش با یکدیگر عمل می‌کنند: ۱. فروپاشی رهبریت؛ ۲. فروپاشی کیفیت اجتماعی؛^۴ فروپاشی رهبریت که با

1. Anomie

2. State of Society

3. Breakdown in Leadership

4. Breakdown in Social Fabric

شاخص‌هایی همچون مقبولیت و کارایی مشخص است، جامعه فاقد انتظام را به ارمغان می‌آورد. فروپاشی کیفیت اجتماعی نیز که با فقدان اعتماد و استانداردهای اخلاقی مشخص است، از هم گسیختگی جامعه را سبب می‌شود. از هم گسیختگی اجتماعی و فقدان انتظام اجتماعی، هماهنگی یا همان صلح (Karimi and Hafeznia, 2017: 4) را به چالش می‌کشند.

ایران پس از انقلاب اسلامی، با دگرگونی ساختاری عمده‌ای مواجه شد که حاصل آن تغییرات عمیق فرهنگی، ایدئولوژیکی، سیاسی و اقتصادی هم در حوزه عمومی و هم در حوزه عمل دولت و سایر نهادهای جامعه بود. این تغییرات وسیع و توأم شدن آن با جنگ، رشد سریع جمعیت و سایر تغییرات، فضای جامعه را کاملاً تغییر داد؛ انقلاب و جنگ لاجرم بر شتاب مدرنیته و نه مدرنیزاسیون می‌افزایند. این شتاب سریع و تغییرات عمده، سازگاری با وضع موجود را طلب می‌کند، عدم سازگاری، غلتیدن در یک فضای آنومیک است (Heydari and et al, 2012: 3). نتایج تحقیقات مختلف نشان می‌دهد که ایران به عنوان یکی از کشورهای در حال توسعه با آنومی روبه‌رو است (Rajabzadeh and Kosari, 2003; Abazari, 2002; Safari, 2011). بسیاری از اندیشمندان و صاحب‌نظران مسایل اجتماعی بر این عقیده‌اند که شرایط فعلی ایران شرایطی آشفته است و از «سست شدن نظم اجتماعی و از هم گسیختگی انسجام اجتماعی» و از «پیامدهای اجتماعی مخرب و شکاف‌ها و تناقضات» حاصل از اجرای سیاست‌های اقتصادی در ایران یاد می‌کنند. برخی از صاحب‌نظران این شرایط آنومیک را «قوی و رو به تشدید» می‌دانند و از «گسست‌های هنجاری و وخامت اوضاع اجتماعی و ارتباط آن با سو عملکرد اقتصادی» یاد کرده‌اند (Nayebi, 2017: 12). برخی از محققان، با طرح نظریه آشفته‌نگی معتقدند که جامعه ایران رفتاری آشفته از خود نشان می‌دهد و سنخ آن، گذر از جامعه سنتی به جامعه آشفته و نه جامعه پیچیده ساختمند (مانند جوامع غربی) است (Safari, 2011: 82).

به نظر می‌رسد که وضعیت آنومیک جامعه ایران بیش از هر چیزی در فقدان صلح پایدار در جامعه بازتاب دارد. بر اساس شاخص‌های جهانی صلح (IEP, 2020) که هر ساله از سوی موسسه

صلح و اقتصاد منتشر می‌شود، در سال ۲۰۲۰، ایران با امتیاز ۲/۶۷۲ در رتبه ۱۴۲ جهانی و ۱۲ منطقه‌ای قرار داشته است و نسبت به سال ۲۰۱۹ نیز ۵ پله تنزل داشته است. بدون شک این مساله زنگ خطری برای جامعه ایران محسوب می‌شود. به همین دلیل این مساله بایستی مورد بررسی عمیق و واقع بینانه قرار گیرد. پژوهش حاضر با توجه به عامل آنومی در پی تبیین وضعیت نامساعد ایران از نظر شاخص‌های صلح است. سوال اصلی پژوهش نیز عبارتست از اینکه "وضعیت نامساعد ایران از نظر شاخص‌های جهانی صلح، چگونه از آنومی متأثر است؟" در جهت پاسخ به این سوال، ابتدا به سنجش آنومی و سپس بررسی علل آنومی در ایران اقدام خواهد شد. مرحله نهایی نیز، به بررسی رابطه میان آنومی و صلح متمرکز خواهد بود.

۲. روش تحقیق

پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ ماهیت و روش، از نوع تحقیقات توصیفی موردی یا ژرفانگر است. ابزار گردآوری اطلاعات شامل فیش برداری و پرسشنامه است. روش فیش برداری ناظر بر بخش ادبیات و مباحث نظری است و از روش پرسشنامه‌ای (حجم نمونه = ۵۱۵ نفر) نیز برای گردآوری داده‌های میدانی استفاده شده است. پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت ۵ امتیازی طراحی و از پاسخ‌دهندگان درخواست شده است با توجه به وضعیت جامعه ایران به سوالات پاسخ دهند. برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها، از روش تحلیل کمی (شامل تحلیل رگرسیون و همبستگی) و کیفی استفاده شده است. نتیجه‌گیری نهایی نیز به کمک و ترکیب هر دو این روش‌ها انجام می‌گردد. از نتایج پژوهش نیز در جهت ارائه راه‌حل‌هایی برای کاستن از آنومی و ارتقا و نهادینه‌کردن صلح در ایران بهره گرفته می‌شود.

۳. پیشینه پژوهش

از زمانی که موضوع آنومی توسط دورکهایم مطرح شده است، اندیشمندان مختلف سعی کرده‌اند این مفهوم را تئوریزه و شاخص‌هایی جهت اندازه‌گیری آن ارائه و سنجش آنومی در جامعه را تسهیل نمایند. اولین قدم در این زمینه را شاید به نوعی مرتن برداشته است. اگر بخواهیم به مهم‌ترین آثاری که از بعد تئوریک به مساله آنومی پرداخته‌اند، پردازیم بایستی به آثار

اندیشمندانی مانند دورکهایم، مرتن، مسنر و روزنفلد اشاره کرد. این افراد الهام‌گر آثار بعدی در این حوزه شدند. در ادامه به برخی از این آثار اشاره می‌شود.

- ژوراج شنک در طرح پژوهشی خود تحت عنوان "آنومی اجتماعی در اسلواکی: تحول و مقایسه فراملی" (2018)، آنومی در اسلواکی را در سال‌های ۲۰۰۱، ۲۰۰۸ و ۲۰۱۶ مقایسه و سعی کرده است تا میزان تغییرات در آنومی اجتماعی در اسلواکی را کشف کند. وی همچنین نتایج تغییرات آنومی در اسلواکی را با ۲۸ کشور دیگر مقایسه کرده است. وی نتایج تحقیق خود را در زمینه مقایسه آنومی در اسلواکی با بقیه کشورها را از آن جهت که چارچوبی برای ارزیابی سرعت آنومی در اسلواکی فراهم می‌کند، مفید می‌داند.

- هیلال بشیر و رانجان بالا در مقاله‌ای تحت عنوان "توسعه و اعتبارسنجی مقیاسی برای اندازه‌گیری آنومی در دانش‌آموزان" (2018)، تلاش کرده‌اند با بررسی انتقادی شاخص‌های قبلاً ارائه شده، شاخص‌هایی را با توجه به نمونه هند ارائه بدهند. این دو پژوهشگر در نهایت ۲۱ شاخص را در ۳ عامل کلی جهت اندازه‌گیری آنومی دانش‌آموزان در هند ارائه کردند و نتایج تحقیق نیز نشان داد که مقیاس ارائه شده ضریب همسانی داخلی بالایی ($a = .89$) دارد.

- حسن جوادی و همکاران (2012) در مقاله‌ای تحت عنوان "بررسی عوامل موثر اجتماعی در احساس آنومی اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد تبریز" به بررسی رابطه میان عوامل اجتماعی و احساس آنومی اجتماعی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد تبریز پرداخته‌اند. نتایج این پژوهش ارتباط همبستگی اجتماعی نظریه دورکیم، نظریه مسنر و کروهن، رابطه معکوس همبستگی اجتماعی و احساس آنومی، ارتباط احساس آنومی با نظارت اجتماعی با نظریات دیوید ریزمن و ایتکینسون و رابرتسون و رابطه معکوس نظارت اجتماعی و احساس آنومی و کاهش احساس آنومی با پذیرفتن ارزش‌های جامعه پارسونز را تایید کرد.

- رضا مستمع (2017) در رساله دکترای خود تحت عنوان "بررسی عوامل موثر بر آنومی اجتماعی در خانواده شهری و پیامدهای آن (مورد مطالعه شهر تهران)" به دنبال یافتن پاسخی به این

سوال بوده است که چه عواملی باعث بوجود آمدن آنومی در نهاد خانواده گردیده و آنومی حادث شده چه تأثیری روی بافت و خانواده شهری گذاشته است. نتایج این تحقیق نشان داد که آنومی در بین خانواده‌ها بر اثر برخوردها و تضادهای فرهنگی جامعه چندقومیتی و نبود وفاق هنجاری در درون خانواده‌ها بوجود آمده است.

- فرامرز رفیع‌پور (1999) در پژوهشی تحت عنوان "آنومی یا آشفتگی اجتماعی - پژوهشی در زمینه پتانسیل آنومی در شهر تهران" به بررسی آنومی در شهر تهران می‌پردازد. نتایج پژوهش وی نشان می‌دهد که متغیرهای مربوط به سیستم کنترل پلیس و دستگاه قضائی نیز همبستگی‌های معنی‌دار نشان می‌دهند. بدین معنی که عدم کارکرد مناسب این دو سیستم مورد تأیید بیشتر پاسخگویان بود و این دو موجب کاهش اعتماد و ملاحظات و همچنین افزایش رفتار آنومیک می‌شوند. همچنین متغیر تحصیلات با متغیرهای رفتار آنومیک رابطه معنادار مثبتی نداشت، بلکه حتی رابطه‌ای منفی اما بدون معناداری بود. به عبارت دیگر با بالا رفتن سطح تحصیلات، میزان اعتماد به سیستم و پایبندی‌های مذهبی و رعایت هنجارهای سنتی کاهش می‌یابد، در مقابل بر روی رفتار آنومیک بی‌تأثیر است یعنی نه موجب کاهش و نه موجب افزایش آن می‌گردد.

- علی تیموری (2016) در رساله دکترای خود در دانشگاه کوینزلند استرالیا تحت عنوان "روانشناسی آنومی" تلاش کرده است با نقد نظریه‌های قبلی، شاخص‌هایی جامع از آنومی ارائه دهد. بایستی اذعان کرد که این اثر یکی از مهم‌ترین آثار در زمینه آنومی است. مهم‌ترین نقاط قوت این اثر، ترکیب بعد فردی و اجتماعی آنومی، مشخص کردن شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی که منجر به آنومی می‌شود، تعیین شرایطی که آنومی ظهور می‌یابد و همچنین تعیین پاسخ‌های افراد و جامعه به آنومی است.

همچنان که بررسی آثار مختلف نشان می‌دهد عمده پژوهش‌ها در این زمینه بر سنجش آنومی در یک جامعه خاص متمرکز بوده است و پژوهش علمی در زمینه رابطه صلح و آنومی صورت نگرفته است و به نوعی پژوهش حاضر در نوع خود اولین نمونه در این زمینه است. همچنین لازم به ذکر است، پژوهش حاضر از بعد تئوریک برای بسط مدل تیموری (2016) تلاش خواهد

کرد. نهایتاً، مدل حاصله در ایران مورد سنجش قرار خواهد گرفت. نوآوری پژوهش حاضر، بسط مدل نظری تیموری (2016) و همچنین سنجش رابطه بین آنومی و صلح در ایران است.

۴. چارچوب نظری پژوهش

بحث‌ها در مورد آنومی به قرن ۵ قبل از میلاد برمی‌گردد. آثار فیلسوفان این دوره نشان می‌دهد که دو تعبیر عمده از آنومی وجود داشته است. ۱. دیدگاه پلوتونی که آنومی را جوهر شر و دلیل آشفستگی اجتماعی می‌داند؛ ۲. دیدگاه سوفیستی که آنومی را مساله‌ای زمینه‌ای می‌داند که حاصل فروپاشی هنجارهای سنتی رفتار است که از تغییرات جامعه حاصل می‌شود. در ادامه به برخی از مهم‌ترین نظریات آنومی اشاره می‌شود.

۱-۴. تئوری آنومی دورکهایم

دورکهایم، در تئوری خود بر اهمیت حوزه اقتصاد و بحران‌های اقتصادی و پیامد این بحران‌ها بر آشفستگی‌های اجتماعی و ضعف و انحطاط اخلاق عمومی تأکید دارد. اگر نظم و قاعده‌ای در امور اقتصادی ایجاد نشود آثار و نتایج آن از حدود قلمرو اقتصاد خارج خواهد شد و نوعی حس اضمحلال اخلاقی در عموم مردم به دنبال خواهد داشت. از نظر دورکهایم آنچه موجب مسائل و بحران‌های اجتماعی می‌شود نه فقر یا رفاه اقتصادی بلکه ناگهانی بودن تغییرات و بی‌تعادلی ناشی از آن است چرا که اگر تغییرات به کندی صورت گیرد انسان می‌تواند با آن انطباق پیدا کند؛ اما هنگامی که تغییرات، سریع و ناگهانی رخ دهد و جامعه دچار بی‌تعادلی شدید شود، انسان نمی‌تواند خود را با آن تطبیق دهد که باعث نارضایتی و آسیب‌های اجتماعی می‌شود. از نظر دورکهایم، متغیر تعیین‌کننده و حلقه واسط بین بحران‌های اقتصادی و بحران‌های اجتماعی، آرزوها و خواسته‌های افراد است. در شرایط عادی، جامعه حد و حدود آرزوها را تعیین و تنظیم می‌کند و در این چارچوب اجتماعی، رضایت افراد نیز حاصل می‌شود. اما در بحران‌های اقتصادی، آرزوها از تعادل خارج می‌شوند و جامعه قدرت نظارت و کنترل را از دست می‌دهد. به دنبال این وضعیت نارضایتی، سرخوردگی و بحران‌های اجتماعی حادث می‌شوند (Nayebi, 2017: 15-20).

۲-۴. تئوری آنومی مرتن

فرضیه اصلی مرتن این است که رفتار نابهنجار را از دید جامعه‌شناسی می‌توان نشانه از هم‌گسیختگی بین آرزوهای معین فرهنگی و شیوه‌های ساختاری شده اجتماعی در جهت رسیدن به این آرزوها دانست. مرتن رفتارهای اجتماعی پنج‌گانه در نظریه خود را این‌گونه تعریف می‌کند:

- هم‌شکلی^۱: زمانی بوجود می‌آید که بین اهداف (یعنی نیازهای تولید شده در فرهنگ و جامعه) و امکانات (یعنی ارضای آن نیازها) در هر قشری، هماهنگی وجود داشته باشد.
- نوآوری^۲: زمانی بوجود می‌آید که اهداف (نیازهای منبعث از جامعه) پذیرفته شوند، اما امکانات و طرق دستیابی به آن پذیرفته نشوند.
- مناسک‌گرا^۳: زمانی بوجود می‌آید که ابزار و امکانات پذیرفته شوند، اما اهداف پذیرفته نشوند.
- عزلت‌گرایی^۴: زمانی بوجود می‌آید که وقتی نه اهداف و نه امکانات دستیابی به آن پذیرفته شوند.
- شورش^۵: یک نوع رفتار دیگر شبیه نوع قبل آن است که افراد هم اهداف موجود و هم امکانات موجود را نفی کنند، اما در مقابل اهداف و امکانات دیگری را قبول دارند. در آن صورت مرتن این رفتار را شورش می‌نامد.

مرتن بیشتر سعی می‌کند با ابعاد بخشیدن به آنومی آن را عینی‌تر کند و به نوعی آن را دارای قابلیت تجربه‌پذیری کند. مرتن با این پیش‌ذهنیت، سراغ اهداف و راه‌های وسایل مشروع برای رسیدن به آن هدف پیش می‌رود که شاخصه جامعه پایدار را نوعی تعادل میان اهداف اجتماعی و فرهنگی می‌بیند و در واقع با نظریات مرتن، مساله زمانی شروع می‌شود که این رابطه میان اهداف و ابزار به هم می‌خورد. در نهایت اینکه حُسن کار مرتن این است که به نوعی در سنجش عملی آنومی گام اساسی برمی‌دارد و کمک شایانی به اندازه‌گیری این پدیده می‌کند (Javadi and et al, 2012: 2-3).

1. Conformity
2. Innovation
3. Ritualism
4. Retreatism
5. Rebellion

۳-۴. تئوری آنومی نهادی مسنر و روزنفلد

مسنر و روزنفلد نوع دیگری از آنومی را در کتاب خود تحت عنوان "جرم و جنایت و رویای آمریکایی" ارائه داده‌اند. این دو عنوان می‌کنند که آنومی نوعی از وضعیت جامعه است و تئوری مرتن جهت مطالعه رفتار انحرافی افراد بسیار بیشتر از آنومی در سطح نهادی کاربرد دارد. در تئوری آنومی نهادی، مسنر و روزنفلد بحث ساختار اجتماعی مرتن را بازبینی می‌کنند و نظریه وی را با تأکید بر ساختار اجتماعی نهاد-پایه بسط می‌دهند. بر اساس این نظریه، آنومی به بی‌انسجامی کنترل‌های اجتماعی و هنجارهای اخلاقی در نتیجه کارکرد نامناسب نهادهای اجتماعی برمی‌گردد. این نظریه عنوان می‌کند که آنومی پدیده‌ای نهاد-پایه است و در شرایطی با آنومی بالا، نهادهایی که تعادل را در جامعه حفظ می‌کنند، تضعیف می‌شوند. مهم‌ترین این نهادها عبارتند از: اقتصاد، سیاست، خانواده و آموزش. آنومی زمانی رخ می‌دهد که نهادهای اجتماعی غیراقتصادی تحت تسلط ارزش‌های اقتصادی که ظرفیت کنترل آن نهادها را تضعیف می‌کنند، باشند (Messner and Rosenfeld, 2001). برخی از نقدها به این نظریه وارد است: مانند محدود بودن به بررسی جنایت و محدودیت در تعمیم داده‌های حاصله.

۴-۴. تئوری تحلیل روانشناختی از آنومی

این تئوری حاصل رساله دکترای تیموری (2016) در دانشگاه کوینزلند استرالیا است. این تئوری سعی در بسط نظریات دورکهایم، مرتن و تئوری آنومی نهادی مسنر و روزنفلد داشته است. این تئوری در ابتدا سعی در شناسایی شاخص‌های اجتماعی و اقتصادی که منجر به آنومی می‌شود، داشته است. مهم‌ترین این شاخص‌ها عبارتند از: بیکاری، فقر، فساد، فقدان شفافیت، نابرابری و .... تعامل دینامیک بین دو بعد آنومی یعنی فروپاشی کیفیت اجتماعی و فروپاشی رهبریت در طیفی از آنومی سطح پایین تا سطح بالا می‌تواند نمود یابد. نحوه پاسخ دادن افراد و جامعه به آنومی نیز از دو طریق اقتدارگرایی و قبیله‌گرایی است (Teymoori and et al, 2016). مهم‌ترین

نقطه قوت این تئوری نسبت به تئوری‌های قبلی شناسایی علل آنومی، تعیین شرایط وقوع و نحوه ظهور آنومی و همچنین پاسخ بدان است.

۵-۴. مدل نظری پژوهش

آنومی دارای ۴ شاخص اصلی است: اعتماد، پایبندی به اخلاقیات، مقبولیت و کارایی دولت (Teymoori, 2016). در یک جامعه از هم گسیخته، افراد این گونه ادراک می‌کنند که کیفیت اجتماعی از هم فروپاشیده و اعتماد و استانداردهای اخلاقی و پایبندی به اخلاقیات در جامعه وجود ندارد. اعتماد یکی از اجزای اصلی سرمایه انسانی است که شرطی ضروری برای انسجام اجتماعی، کارایی اقتصادی و ثبات دموکراسی است. روابط پایدار و صلح‌آمیز که برای رفتار هماهنگ جمعی حیاتی هستند، بدون اعتماد در جامعه، قابل حصول نیستند. همچنین اعتماد شرایط هابزی را به شرایط مطلوب‌تر و صلح‌آمیزتر در جامعه تبدیل می‌کند (Newton, 2001).

پایبندی به استانداردهای اخلاقی نیز یکی از اجزای سازنده صلح مثبت (Karimi and Hafeznia, 2017) است چرا که اعمال، عقاید، احساسات و هیجانات انسانی را تحت تاثیر قرار می‌دهد. همچنین، استانداردهای اخلاقی یکی از مهم‌ترین اصول صلح‌سازی و مخصوصاً آموزش صلح است، زیرا این استانداردها به معنی تمایل به گسترش حوزه انصاف به دیگران، اختصاص منابع برای آن‌ها و اطمینان دادن به این مساله است که این منابع اختصاص یافته، رفاه آن‌ها را تقویت خواهد کرد (Opotow and et al, 2005:306).

در یک جامعه فاقد انتظام نیز این گونه ادراک می‌شود که رهبریت از هم فروپاشیده است. مقبولیت و کارایی به عنوان مهم‌ترین اصول و کیفیات رهبریت مطرح هستند. مقبولیت در ارتباط مستقیم با صلح و منازعه است و در ادبیات حکمرانی در چارچوب مسئولیت‌پذیری سنجش می‌شود. یافته‌های موسسه صلح و اقتصاد (2019) نشان می‌دهد که دولت‌هایی که مسئولیت‌پذیر هستند و قانون و نوعی شفافیت در آن‌ها حاکم است، صلح‌آمیزتر هستند. همچنین، ادراک نامشروع و نامقبول بودن دولت از طرف شهروندان، زمینه استفاده از ابزار خشونت‌آمیز و نوعی توجیه این خشونت از طرف شهروندان جهت حصول به اهداف را فراهم می‌کند. توسل به ابزار خشونت‌آمیز از طرف شهروندان زمینه تقابل / تضاد دولت و مردم را هموار می‌کند. کارایی دولت

نیز به عنوان یکی از اصول حکمرانی خوب مطرح است که در ارتباط با صلح است (Karimi and Musavi Shafae,2018). کارایی زمانی حاکم است که منابع به صورت منصفانه توزیع می‌شوند و تمامی افراد جامعه به نوعی تحت حمایت دولت قرار دارند و نهادها و ارگان‌های مختلف قادر به برآورده ساختن نیازهای مردم هستند و از منابع موجود به نحو احسن و با توجه به نیازهای نسل‌های آتی استفاده می‌شود (Sheng,2009). کارایی نقش موثری در سیستم‌های ارائه خدمات عمومی دارد (Karimi and Musavi Shafae,2018) و هرگونه اختلال در این زمینه تهدیدی مستقیم بر علیه صلح مثبت (IEP,2019) است. شکل (۱) مدل نظری پژوهش را نشان می‌دهد.

شکل (۱): مدل نظری پژوهش

در این مدل، اختلال در کارکردهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی، آنومی را به ارمان می‌آورد. آنومی به دو شکل در جامعه ظهور می‌یابد که شامل از هم گسیختگی اجتماعی و فقدان انتظام اجتماعی است. این وضعیت، اختلال در تامین نیازهای انسانی و نهایتاً تهدید صلح و ایجاد تنش و منازعه را سبب می‌شود. تشدید منازعه و تنش، خود نیز سبب اختلال در کارکردهای سیاسی، اقتصادی و اجتماعی شده و نهایتاً آنومی را نهادینه می‌کند. در واقع بر اساس این مدل، آنومی و منازعه یکدیگر را بازساخت می‌کنند.

۵. یافته‌های پژوهش

۵-۱. یافته‌های کتابخانه‌ای: بسط مدل سنجش آنومی

در جهت ارائه چشم‌اندازی وسیع برای درک روش‌های سنجش آنومی، بایستی اشاره کرد که سه رویکرد اصلی در این زمینه وجود دارد: رویکرد اول با سنجش آنومی در سطح فردی مرتبط

است (Durkheim, 2014; Merton, 1968); رویکرد دوم با سنجش آنومی به عنوان وضعیتی از جامعه مرتبط است (MacIver, 1950; Srole, 1956) و رویکرد سوم نیز با تلفیق دو رویکرد اول و دوم، آنومی را حس و درک از وضعیت جامعه‌امی‌داند (Teymoori and et al, 2017). در رویکرد سوم آنومی زمانی حس می‌شود که یک سیستم اجتماعی مشخص شروع به فروپاشی می‌کند. چه این مساله ناشی از تغییرات سریع اجتماعی باشد و یا ناشی از فقدان توافق بر روی هنجارها و یا بحران‌های طولانی مدت اجتماعی، سیاسی و اقتصادی باشد، آنومی در تلاقی سیستم اجتماعی و فردی قرار دارد.

پژوهش‌های متعددی جهت سنجش آنومی تابحال ارائه شده است. در حوزه جامعه‌شناسی، مرتن (1968) اولین فردی بود که تلاش کرد ابزاری برای سنجش آنومی ارائه دهد. مسنر و روزنفلد (2001) دومین گروه از جامعه‌شناسان بودند که برای این امر اقدام کردند. در حوزه روانشناسی نیز افرادی مانند سرول (1956)، فیشر (1973)، تی وان (1975) و ائلمور (1962) تلاش کردند، ابزاری برای سنجش آنومی ارائه دهند. اخیراً، تیموری و همکاران (2016) با ترکیب رویکردهای روانشناختی و جامعه‌شناختی اقدام به بسط مدلی برای سنجش آنومی کردند. این مدل نظری در پیمایشی با جامعه آماری مشتمل بر ۶۱۱۲ نفر در ۲۸ کشور جهان مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نیز نشان داد که سوالات پرسشنامه با آلفا کرونباخ ۰٫۸۸ از روایی و پایایی لازم برخوردار بوده است. ابزار ارائه شده توسط این پژوهشگران شامل شاخص‌های "فروپاشی کیفیت اجتماعی" (با اعتماد و استانداردهای اخلاقی مورد اجماع سنجیده می‌شود) و "فروپاشی رهبریت در جامعه" (با مقبولیت و کارایی دولت سنجیده می‌شود) است. جدول (۱) این مقیاس اندازه‌گیری آنومی را نمایش می‌دهد.

جدول (۱): مقیاس اندازه‌گیری آنومی از نظر تیموری و همکاران

فروپاشی رهبریت در جامعه	فروپاشی کیفیت اجتماعی
دولت در راستای رفاه مردم گام برمی‌دارد.	مردم فکر می‌کنند که استانداردهای اخلاقی واضحی برای پیروی در جامعه وجود ندارد.
دولت مشروع است.	هر کس فقط به فکر خودش است و مردم به افراد دیگری که نیازمند کمک هستند، یاری نمی‌کنند.
دولت از قدرت به صورت مشروع استفاده می‌کند.	اغلب مردم به درستی یا اشتباه بودن یک امر توجهی ندارند و فقط به هدف و کارکرد توجه دارند.
سیاستمداران نسبت به مسائل و مشکلات مردم آگاه هستند.	مردم نمی‌دانند به چه کسی باید اتکا و اعتماد کنند.
سیاست‌ها و قوانین دولت کارآمد هستند.	اغلب مردم فکر می‌کنند که صداقت همیشه مفید نیست و عدم صداقت بعضی مواقع می‌تواند در پیشبرد امور مفید باشد.
بعضی از قوانین منصفانه نیستند.	مردم به همکاری و تعاون معتقد هستند.

(Source: Teymoori and et al, 2016:27)

با انجام مطالعات کتابخانه‌ای، ۴ مولفه به ۱۲ مولفه ارائه‌شده از طرف تیموری و همکاران (2016) افزوده شد. به عبارتی دقیق‌تر، دو سوال به فروپاشی کیفیت اجتماعی و دو سوال نیز به فروپاشی رهبریت در جامعه افزوده شد که با علامت (*) در جدول (۲) مشخص شده‌اند. در بخش فروپاشی کیفیت اجتماعی، دو مولفه "میزان توسل مردم به روش‌های غیرقانونی جهت رسیدن به اهداف" و "تحمل و بردباری" و در بخش فروپاشی رهبریت نیز دو مولفه "خویشاوندسالاری و حزب سالاری از طرف دولت" و "متاثر بودن سیاست‌های دولت از تئوری توهم توطئه" اضافه گردید. حاصل کار، ابزار سنجش آنومی با ۱۶ مولفه است که در جدول (۲) نمایش داده است.

جدول (۲): مقیاس اندازه‌گیری آنومی

فروپاشی رهبریت در جامعه (BL)	فروپاشی کیفیت اجتماعی (BSF)
دولت در راستای رفاه مردم گام برمی‌دارد.	مردم فکر می‌کنند که استانداردهای اخلاقی واضحی برای پیروی در جامعه وجود ندارد.
دولت مشروع است.	هر کس فقط به فکر خودش است و مردم به افراد دیگری که نیازمند کمک هستند، یاری نمی‌کنند.

اغلب مردم به درستی یا اشتباه بودن یک امر توجهی ندارند و فقط به هدف و کارکرد توجه دارند.	دولت از قدرت به صورت مشروع استفاده می-کند.
مردم نمی‌دانند به چه کسی باید اتکا و اعتماد کنند.	سیاستمداران نسبت به مسائل و مشکلات مردم آگاه هستند.
اغلب مردم فکر می‌کنند که صداقت همیشه مفید نیست و عدم صداقت بعضی مواقع می‌تواند در پیشبرد امور مفید باشد.	سیاست‌ها و قوانین دولت کارآمد هستند.
مردم به همکاری و تعاون معتقد هستند.	بعضی از قوانین منصفانه نیستند.
مردم اغلب به روش‌های غیرقانونی در رسیدن به اهداف خود دست می‌زنند.*	اغلب سیاست‌های دولت متاثر از تئوری توهم توطئه است.
اغلب مردم تحمل شنیدن نظرات طرف مقابل در بحث و حل مساله را ندارند.*	دولت در توزیع فرصت‌ها معتقد به خویشاوندسالاری و حزب سالاری است.*

نتایج از آزمون آلفا کرونباخ نشان می‌دهد که سوالات پرسشنامه از روایی و پایایی لازم برخوردار هستند. ضریب آلفای کرانباخ نوعی ضریب پایایی است که نشان می‌دهد چگونه اجزاء در یک مجموعه، به نحو مناسب به یکدیگر همبسته شده‌اند. اگر آلفای کرانباخ به ۱ نزدیکتر باشد، پایایی سازگاری درونی بیشتر است. نتیجه آزمون نشان داد، آلفای کرانباخ سوالات برابر با ۰/۷۵ است و در نتیجه سوالات پرسشنامه از پایایی لازم برخوردار هستند.

۲-۵. یافته‌های میدانی

۲-۵-۱. آنومی در ایران: سطح بالا یا سطح پایین؟

تحلیل نتایج حاصل از سنجش آنومی در ایران (حجم نمونه= ۵۱۵) در جدول (۳) آمده است. عدد ۱ نمایانگر کمترین میزان آنومی و عدد ۵ بیانگر بالاترین میزان آنومی است.

جدول (۳): نتایج حاصل از سنجش آنومی در ایران (N= 515)

		N	Mean	Std. Deviation	
BSF	ترکمن	67	3.62	2.10	F (6,508)= 2.56 P=0.019
	بلوچ	54	3.51	2.13	
	فارس	75	3.62	2.36	
	ترک	129	3.86	2.02	
	عرب	55	3.69	1.81	

	لر	58	3.64	1.95	
	کرد	77	3.80	1.80	
	کل	515	3.71	2.05	
BL	ترکمن	67	3.50	1.58	F (6,508)= 8.96, p<0.001
	بلوچ	54	3.64	1.79	
	فارس	75	3.76	1.81	
	ترک	129	4.04	1.31	
	عرب	55	3.67	1.76	
	لر	58	3.72	1.40	
	کرد	77	3.84	1.31	
	کل	515	3.78	1.61	
PAS	ترکمن	67	3.56	2.23	F (6,508)= 6.57, p<0.001
	بلوچ	54	3.58	2.25	
	فارس	75	3.68	2.59	
	ترک	129	3.94	1.82	
	عرب	55	3.68	2.03	
	لر	58	3.68	2.03	
	کرد	77	3.82	1.74	
	کل	515	3.74	2.15	

همچنان که جدول (۳) نشان می‌دهد، میزان آنومی کل در ایران با ۳,۷۴ است. در بعد فروپاشی کیفیت اجتماعی، میزان آنومی برابر با ۳,۷۱ و در بعد فروپاشی رهبریت نیز برابر با ۳,۷۸ است. البته این میزان در بین قومیت‌های مختلف، متفاوت است. به طوری که میزان آنومی کل به ترتیب از بیشترین به کمترین برای قومیت‌ها عبارتند از: ترک‌ها، کردها، فارس‌ها، عرب‌ها، لرها، بلوچ‌ها و ترکمن‌ها. به عبارت دیگر بیشترین میزان میل به آنومی در بین ترک‌ها و کمترین میزان آن در بین ترکمن‌ها مشاهده شد.

در بعد فروپاشی کیفیت اجتماعی، بیشترین میزان آنومی در بین قومیت‌ها به ترتیب در بین اجتماع ترک‌ها، کردها، عرب‌ها، لر، ترکمن‌ها، فارس‌ها و بلوچ‌ها و در بعد فروپاشی رهبریت نیز بیشترین میزان آنومی در بین قومیت‌ها به ترتیب در اجتماع ترک‌ها، کردها، فارس‌ها، لرها، عرب‌ها، بلوچ‌ها

و ترکمن‌ها مشاهده می‌شود.

اگر در جامعه نوعی اجماع مبنی بر اینکه کیفیت اجتماعی از هم فروپاشیده است، صورت گیرد جامعه دچار نوعی از هم گسیختگی می‌گردد و اگر نوعی اجماع مبنی بر اینکه نوعی فروپاشی در رهبریت جامعه وجود دارد، صورت بگیرد جامعه دچار نوعی عدم‌انتظام می‌شود. در شرایطی که هر دو بعد حاضر باشند، این دو به صورت تعاملی یکدیگر را تشدید و بازساخت می‌کنند. تشدید این دو بعد با یکدیگر منتج به آنومی گسترده در جامعه می‌شود (Teymoori and et al, 2017:6). نتایج حاصل از سنجش آنومی در ایران نشان می‌دهد که در بعد متغیر فروپاشی کیفیت اجتماعی میزان آنومی برابر با ۳,۷۱ و در بعد فروپاشی رهبریت نیز برابر با ۳,۷۸ است؛ این مساله نشان می‌دهد که جامعه ایران دچار نوعی آنومی سطح بالا (۳,۷۴) است.

۲-۵. رابطه شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی با آنومی در ایران

فارغ از اینکه برخی از متخصصان تلاش داشته‌اند علت آنومی را در ناگهانی بودن تغییرات و بی‌تعادلی ناشی از آن (Durkheim, 2013)، در از هم گسیختگی بین آرزوهای معین فرهنگی و شیوه‌های ساختاری شده اجتماعی در جهت رسیدن به این آرزوها (Merton, 1968) و یا در تضعیف نهادهای اجتماعی غیر اقتصادی در نتیجه تحت تسلط قرار گرفتن ارزش‌های اقتصادی، جستجو کنند (Messner and Rosenfeld, 2001)، برخی از متخصصان نیز در تلاش بوده‌اند تا رابطه بین متغیرهای اجتماعی و اقتصادی را با آنومی کشف کنند تا بتوانند قبل از وقوع آنومی سطح شدید و بحرانی به پیش بینی و کنترل این پدیده اقدام کنند.

یکی از تازه‌ترین اقدامات در این زمینه، مطالعات صورت گرفته توسط تیموری (2016) است. وی در پیمایشی پس از سنجش آنومی در ۲۸ کشور، به بررسی رابطه بین نتایج حاصله با متغیرهای اقتصادی و اجتماعی این کشورها می‌پردازد. بر اساس یافته‌های این محقق، نتیجه آزمون رگرسیون چندمتغیره بین متغیرهای اقتصادی و اجتماعی با آنومی نشان داد که متغیرهای اقتصادی و اجتماعی کشورها شامل فقر، نابرابری و بیکاری در ارتباط مستقیم با سطح بالای آنومی هستند. ملهم از این یافته‌ها و البته نه با اتکای بر داده‌های رسمی بلکه با اتکا بر داده‌های حاصله از پرسشنامه‌ها، اقدام به جمع‌آوری داده‌های مرتبط با شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی

پاسخ‌دهندگان شد. نقطه قوت این اقدام، قابل اطمینان بودن داده‌ها است، زیرا خود افراد اقدام به منعکس کردن این اطلاعات کرده‌اند و این داده‌ها همپوشانی قابل اطمینانی با داده‌های آنومی دارند. مهم‌ترین داده‌های اقتصادی و اجتماعی که تلاش شد از جامعه آماری کسب شود عبارت بودند از: میزان تحصیلات، سن، شغل، امید به زندگی، بعد خانوار، نوع مسکن، دسترسی به وسایل ارتباطی و حمل و نقل، دسترسی به تسهیلات مسکن و دسترسی به غذا. نتایج حاصل از همبستگی بین این داده‌ها با داده‌های حاصل از آنومی در بین قومیت‌های مختلف به شرح ذیل است: در جمعیت مورد بررسی، بین سن و متغیرهای آنومی ارتباط معناداری وجود ندارد اما مطابق جدول (۴) در اقوام بلوچ و فارس ارتباط معکوس و معناداری مشاهده شد، به طوری که با افزایش سن، میزان آنومی کاهش می‌یابد.

جدول (۴): ارتباط بین سن و متغیرهای آنومی

	PAS	BL	BSF
	r, p-value	r, p-value	r, p-value
کل جمعیت	-0.02, 0.63	-0.013, 0.77	-0.024, 0.59
ترکمن	0.21, 0.08	0.22, 0.07	0.10, 0.39
بلوچ	-0.27, 0.04	-0.32, 0.01	-0.17, 0.21
فارس	-0.26, 0.02	-0.18, 0.12	-0.28, 0.01
ترک	-0.07, 0.41	-0.18, 0.03	0.04, 0.64
عرب	0.15, 0.25	0.21, 0.11	-0.02, 0.86
لر	0.05, 0.72	-0.08, 0.53	-0.09, 0.45
کرد	0.04, 0.73	0.02, 0.83	0.02, 0.85

همچنین، بین متغیرهای آنومی و تحصیلات در کل جمعیت و در قومیت‌های مختلف رابطه وجود نداشت ($p > 0.05$). بین متغیرهای آنومی و درآمد در کل جمعیت و در قومیت‌های مختلف رابطه وجود نداشت، اما در اجتماع عرب‌ها بین آنومی و درآمد رابطه معکوس وجود داشت ($P=0.026$, $r = -0.30$). رابطه معکوس و معناداری بین امید به زندگی و متغیرهای آنومی در کل جمعیت وجود داشت به گونه‌ای که هر چه امید به زندگی کمتر باشد، آنومی نیز بیشتر خواهد بود. این رابطه در اجتماع ترک‌ها، عرب‌ها و ترکمن‌ها برقرار بود (جدول ۵). همچنین، بین نوع مسکن در کل جمعیت و قومیت‌ها رابطه معناداری وجود نداشت، به جز اجتماع لرها

که در آن، میانگین فروپاشی کیفیت اجتماعی در افراد با مسکن ملکی ($۳/۷۹ \pm ۱/۵۵$) به صورت معناداری بالاتر از افراد با مسکن استیجاری ($۳/۴۳ \pm ۲/۲۵$) بود ($t(56) = -2.174, p=0.04$).

جدول (۵): رابطه بین امید به زندگی و متغیرهای آنومی

PAS	BL	BSF	
r, p-value	r, p-value	r, p-value	
-0.17, <0.001	-0.09, 0.03	-0.17, <0.001	کل جمعیت
-.25, 0.03	-.10, 0.38	-.30, 0.01	ترکمن
-0.23, 0.008	-0.19, 0.03	-0.20, 0.02	ترک
-.32, 0.01	-.19, 0.14	-.29, 0.03	عرب

ارتباط معناداری بین متغیرهای آنومی و اندازه خانواده (تعداد افراد) و دسترسی به غذا در کل کشور و در بین قومیت‌های مختلف مشاهده نشد ($p>0.05$). در کل جمعیت بین دسترسی به وسایل ارتباط جمعی و آنومی و علی‌الخصوص متغیر فروپاشی کیفیت اجتماعی رابطه مثبت وجود داشت؛ در اجتماع فارس‌ها، رابطه مثبتی بین آنومی و متغیرهای آن با دسترسی به وسایل ارتباط جمعی وجود داشت (جدول ۶) ولی در بین سایر قومیت‌ها این رابطه معنادار نبود ($p>0.05$). در کل جمعیت بین دسترسی به تسهیلات مسکن و آنومی و متغیر فروپاشی کیفیت اجتماعی رابطه معناداری وجود داشت (جدول ۷)، اما این رابطه در بین قومیت‌های مختلف معنادار نبود ($p>0.05$).

جدول (۶): ارتباط بین دسترسی به وسایل ارتباط جمعی و متغیرهای آنومی

PAS	BL	BSF	
r, p-value	r, p-value	r, p-value	
.09, 0.03	.03, 0.43	.09, 0.02	کل جمعیت
.37, 0.001	.27, 0.019	.36, 0.001	فارس

جدول (۷): رابطه بین دسترسی به ملزومات رفاهی و متغیرهای آنومی

PAS	BL	BSF	
r, p-value	r, p-value	r, p-value	
.09, 0.03	.03, 0.49	.09, 0.03	کل جمعیت

نتایج حاصل از مدل بندی رگرسیونی متغیرهای آنومی در جدول ۸ تا ۱۰ آمده است. به طور کلی، امید به زندگی از بارزترین عوامل موثر در کاهش آنومی و مولفه‌های آن است.

جدول (۸): نتایج مدل بندی رگرسیون خطی چندگانه برای فروپاشی کیفیت اجتماعی

p-value	ضریب استاندارد شده	خطای معیار	ضریب		
R-square= 0.04, adj R-square= 0.036					کل جمعیت
<0.001		0.86	34.3	عرض از مبدا	
<0.001	-0.17	0.23	-0.94	امید به زندگی	
0.019	0.10	0.41	0.96	وسایل ارتباطی	
R-square= 0.12, adj R-square= 0.11					ترکمن
<0.001		1.7	37.46	عرض از مبدا	
0.003	-0.35	0.63	-1.93	امید به زندگی	
R-square= 0.15, adj R-square= 0.13					فارس
<0.001		2.32	30.78	عرض از مبدا	
0.07	-0.19	0.44	-0.79	سن	
0.007	0.30	1.14	3.18	وسایل ارتباطی	
R-square= 0.08, adj R-square= 0.06					ترک
<0.001		2.07	34.84	عرض از مبدا	
0.005	-0.24	0.46	-1.13	امید به زندگی	
0.054	0.16	1.02	1.98	وسایل رفاهی	
R-square= 0.08, adj R-square= 0.07					عرب
<0.001		1.67	36.58	عرض از مبدا	
0.03	-0.29	0.65	-1.43	امید به زندگی	
R-square= 0.08, adj R-square= 0.06					لر
<0.001		1.13	30.92	عرض از مبدا	
0.03	0.27	1.5	3.26	تملك خانه	

مطابق نتایج جدول (۸)، متغیر امید به زندگی رابطه معکوس و دسترسی به وسایل ارتباط جمعی ارتباط مستقیم با فروپاشی کیفیت اجتماعی در ایران دارند. به صورت خاص نیز، در اجتماع ترکمن‌ها و عرب‌ها، امید به زندگی، در اجتماع فارس‌ها سن و دسترسی به وسایل ارتباطی، در اجتماع ترک‌ها امید به زندگی و دسترسی به تسهیلات مسکن و در اجتماع لرها نیز نوع مسکن در ارتباط معکوس یا مستقیم با فروپاشی کیفیت اجتماعی است.

جدول (۹): نتایج مدل‌بندی رگرسیون خطی چندگانه برای فروپاشی رهبریت

p-value	ضریب استاندارد شده	خطای معیار	ضریب		
R-square= 0.009, adj R-square= 0.007					کل جمعیت
<0.001		0.41	31.21	عرض از مبدا	
0.03	-0.09	0.17	-0.37	امید به زندگی	
R-square= 0.1, adj R-square= 0.07					ترکمن
<0.001		2.85	32.29	عرض از مبدا	
0.07	0.21	0.37	0.68	سن	
.03	-.26	0.87	-1.9	دسترسی به غذا	
R-square= 0.10, adj R-square= 0.08					بلوچ
<0.001		1.49	32.4	عرض از مبدا	
0.01	-0.32	0.61	-1.5	سن	
R-square= 0.06, adj R-square= 0.05					فارس
<0.001		1.26	27.5	عرض از مبدا	
0.02	0.25	0.85	1.92	وسایل ارتباطی	
R-square= 0.10, adj R-square= 0.07					ترک
<0.001		1.4	33.82	عرض از مبدا	
0.03	-0.15	0.22	-0.40	سن	
0.03	-0.18	0.28	-0.61	امید به زندگی	
0.08	-0.16	0.52	-0.90	وسایل ارتباطی	
0.30	0.20	0.69	1.52	وسایل رفاهی	
R-square= 0.10, adj R-square= 0.07					عرب
<0.001		1.90	29.56	عرض از مبدا	
0.07	0.24	0.37	0.70	سن	
0.07	-0.23	0.60	-1.08	امید به زندگی	

نتایج حاصل از مدل بندی فروپاشی رهبریت در جدول (۹) نشان می دهد که متغیر امید به زندگی در ارتباط معکوس با فروپاشی رهبریت در ایران است. به صورت خاص نیز، در اجتماع ترکمن ها سن و دسترسی به غذا، در اجتماع فارس ها دسترسی به وسایل ارتباطی، در اجتماع ترک ها سن، امید به زندگی، دسترسی به وسایل ارتباطی و تسهیلات رفاهی مسکن و در اجتماع عرب ها نیز سن و امید به زندگی با فروپاشی رهبریت در ارتباط معکوس و یا مستقیم است. لازم به ذکر است مولفه های فروپاشی کیفیت اجتماعی و فروپاشی رهبریت ارتباط معناداری با متغیرهای اقتصادی و اجتماعی در قومیت های کرد و لر نشان ندادند.

جدول (۱۰): نتایج مدل بندی رگرسیون خطی چندگانه برای متغیر آنومی

p-value	ضریب استاندارد شده	خطای معیار	ضریب		
R-square= 0.03, adj R-square= 0.03					کل جمعیت
<0.001		1.25	65.23	عرض از مبدا	
<0.001	-0.17	0.33	-1.32	امید به زندگی	
0.03	0.09	0.59	1.26	وسایل ارتباطی	
R-square= 0.18, adj R-square= 0.14					ترکمن
<0.001		5.93	74.6	عرض از مبدا	
0.07	0.20	0.75	1.35	سن	
0.01	-0.29	0.91	-2.34	امید به زندگی	
0.04	-0.24	1.73	-3.64	دسترسی به غذا	
R-square= 0.09, adj R-square= 0.07					بلوچ
<0.001		2.74	66.45	عرض از مبدا	
0.02	-0.30	1.13	-2.61	سن	
R-square= 0.16, adj R-square= 0.14					فارس
<0.001		3.47	60.22	عرض از مبدا	
0.05	-0.21	0.66	-1.32	سن	
0.006	0.31	1.71	4.86	وسایل ارتباطی	
R-square= 0.11, adj R-square= 0.10					ترک
<0.001		2.51	67.19	عرض از مبدا	

0.001	-0.29	0.56	-1.96	امید به زندگی	
0.01	0.20	1.24	2.98	وسایل رفاهی	
R-square= 0.10, adj R-square= 0.08					عرب
<0.001		2.56	68.22	عرض از مبدا	
0.01	-0.31	0.99	-2.42	امید به زندگی	
R-square= 0.06, adj R-square= 0.04					لر
<0.001		1.63	60.16	عرض از مبدا	
0.056	0.25	2.16	4.23	تملك خانه	

بر اساس نتایج مدل رگرسیونی در جدول (۱۰)، متغیر امید به زندگی در ارتباط معکوس و دسترسی به وسایل ارتباط جمعی و ارتباطی در ارتباط مستقیم با آنومی در ایران هستند. به صورت خاص نیز، در اجتماع ترکمن‌ها سن، امید به زندگی و دسترسی به غذا، در اجتماع بلوچ‌ها سن، در اجتماع فارس‌ها سن و دسترسی به وسایل ارتباطی، در اجتماع ترک‌ها امید به زندگی و دسترسی به تسهیلات رفاهی مسکن، در اجتماع عرب‌ها امید به زندگی و در اجتماع لرها نیز نوع مسکن در ارتباط معکوس یا مستقیم با آنومی است. آنومی ارتباط معناداری با متغیرهای اقتصادی و اجتماعی در قومیت کرد نشان نداد.

۳-۲-۵. آنومی: تهدیدکننده صلح پایدار در ایران

در جهت بررسی رابطه بین آنومی و صلح، داده‌های حاصل از سنجش آنومی در کنار داده‌های حاصل از سنجش صلح جهانی قرار گرفت. جامعه آماری شامل ۲۶ کشور است. جدول (۱۱) آمار توصیفی مرتبط با این داده‌ها و ویژگی‌های نمونه برای هر کشور را نشان می‌دهد.

جدول (۱۱): نتایج آنومی و صلح در کشورهای مورد مطالعه

کشور	متغیر مستقل (آنومی)				متغیر وابسته (صلح)			
	BSF (mean)	BL (mean)	PAS (mean)	Rank (based on PAS score)	IP (mean)	EP (mean)	GPI (mean)	Rank (based on GPI score)
پاکستان	5.03	5.28	5.15	1	3.635	2.364	3.135	153
آفریقای جنوبی	4.69	5.04	4.87	2	2.964	1.279	2.293	127
لهستان	4.32	5.37	4.85	3	1.612	1.401	1.53	21
مجارستان	4.74	4.92	4.83	4	1.637	1.263	1.482	19
ایتالیا	4.54	5.06	4.80	5	1.967	1.386	1.734	38

برزیل	4.47	5.09	4.78	6	2.723	1.357	2.182	108
اسپانیا	4.04	5.45	4.74	7	1.633	1.463	1.563	23
فرانسه	4.74	4.61	4.68	8	1.761	1.908	1.819	50
ایران	4.77	4.51	4.64	9	2.744	1.912	2.406	131
لیتوانی	4.42	4.84	4.63	10	1.902	1.425	1.647	32
پرتغال	4.10	5.18	4.63	11	1.431	1.125	1.305	5
هند	4.79	4.41	4.59	12	2.877	2.1	2.569	141
شیلی	4.47	4.60	4.53	13	1.936	1.156	1.623	28
ژاپن	3.96	4.86	4.41	14	1.221	1.601	1.374	10
اندونزی	4.12	4.61	4.37	15	2.121	1.322	1.798	47
مالزی	4.43	4.29	4.35	16	2.021	1.167	1.682	33
بلژیک	4.24	4.44	4.34	17	1.629	1.16	1.44	16
چین	4.21	4.06	4.14	18	2.476	1.884	2.169	104
استرالیا	3.59	4.28	3.94	19	1.49	1.206	1.377	11
بریتانیا	3.69	4.08	3.87	20	1.702	1.874	1.775	44
سنگاپور	4.16	3.44	3.80	21	1.374	1.393	1.378	12
کانادا	3.44	4.03	3.73	22	1.366	1.227	1.311	6
هلند	3.77	3.69	3.73	23	1.488	1.517	1.5	20
فنلاند	3.65	3.73	3.69	24	1.505	1.305	1.42	15
دانمارک	3.48	3.69	3.59	25	1.198	1.15	1.178	2
سوئیس	3.68	3.46	3.57	26	1.282	1.506	1.367	8

درک از آنومی: PAS; فروپاشی رهبریت: BL; فروپاشی کیفیت اجتماعی: BSF;

شاخص جهانی صلح: GPI; صلح خارجی: EP; صلح داخلی: IP;

(Source for PAS data: (Teymoori, 2016: 68); Source for GPI data: (IEP, 2016))

همبستگی ساده بین مولفه‌ها از طریق ضریب همبستگی پیرسون، آزمون شد. همچنین از مدل‌سازی رگرسیون خطی نیز جهت ارزیابی ارتباط بین مولفه‌ها استفاده شد. با استفاده از داده‌های آنومی، تلاش شد به بررسی این مساله پرداخته شود که آنومی چگونه با صلح مرتبط است. آزمون همبستگی بین آنومی و صلح نشان داد که صلح داخلی و شاخص‌های صلح در کل در ارتباط نزدیک با آنومی و مولفه فروپاشی کیفیت اجتماعی است. همچنین، صلح داخلی به صورت معناداری در ارتباط با فروپاشی رهبریت در جامعه است.

جدول (۱۲): همبستگی بین اجزای صلح و آنومی (ضریب همبستگی اسپیرمن $N = 26$)

	BSF	BL	PAS
IP	.79 (<.001)	.41 (.03)	.62 (.001)
EP	.34 (.08)	.50 (.81)	.19 (.34)
GPI	.77 (<.001)	.35 (.07)	.58 (.002)

نتایج حاصل از رگرسیون خطی در جدول (۱۳) نشان داده شده است. همچنان که در دو قسمت اول جدول آمده است، شاخص‌های صلح در ارتباط معناداری با فروپاشی کیفیت اجتماعی هستند ($p\text{-value} < 0.05$). به علاوه، ارتباط بین شاخص‌های صلح و آنومی نیز با ضریب تبیین تعدیل شده ۰.۳۰ معنادار بود ($p\text{-value} = .002$).

جدول (۱۳): نتایج حاصل از رگرسیون خطی برای ارزیابی رابطه بین آنومی و صلح ($N = 26$)

	Variable	Estimate	Std. Error	Standardized estimate	p-value	R-square	Adjusted R-square
IP	Constant	-2.34	.85	—	.01	.55	.51
	BL	-.05	.18	-.50	.77		
	BSF	1.06	.24	.77	<.001		
EP	Constant	.35	.59	—	.54	.23	.16
	BL	-.15	.12	-.27	.25		
	BSF	.42	.16	.58	.02		
GPI	Constant	-1.27	.65	—	.06	.53	.48
	BL	-.08	.14	-.11	.54		
	BSF	.80	.18	.78	<.001		
GPI	Constant	-.73	.73	—	.33	.32	.30
	PAS	.56	.17	.57	.002		

نتایج حاصل از رگرسیون خطی نشان می‌دهد که سطح بالای آنومی با خشونت، خطر جنگ و منازعه همراه است. همچنین نتایج رگرسیون خطی نشان داد که پس از کنترل ضریب تاثیر مولفه فروپاشی رهبریت، فروپاشی کیفیت اجتماعی تاثیر مستقیمی در صلح هم در سطح داخلی و هم در سطح خارجی دارد ($p\text{-value} < 0.05$).

نتایج بررسی‌ها در نمونه ایران به عنوان یکی از کشورهای مورد مطالعه در بررسی اخیر نشان داد که صلح داخلی و شاخص‌های صلح در ایران در ارتباط نزدیک با آنومی و مولفه فروپاشی کیفیت اجتماعی است. همچنین، صلح داخلی به صورت معناداری در ارتباط با فروپاشی رهبریت

در جامعه است. نتایج رگرسیون خطی نشان نیز داد که پس از کنترل ضریب تأثیر مولفه فروپاشی کیفیت رهبری، فروپاشی کیفیت اجتماعی در ایران تأثیر مستقیمی در صلح هم در سطح داخلی و هم در سطح خارجی دارد.

۶. تجزیه و تحلیل

بخش اختصاص یافته به بحث، ناظر بر پاسخ به سه سوال مطرح شده در نوشته حاضر خواهد بود. سوال اول عبارت بود از اینکه "ایران معاصر چه سطحی از آنومی را تجربه می کند و اینکه آیا این تجربه در بین قومیت های مختلف متفاوت است یا خیر؟". در جهت سنجش آنومی در ایران، ابتدا به بسط مدل های نظری موجود پرداخته شد. سپس مدلی ۱۶ مولفه ای از آنومی حاصل شد که بر اساس آن به سنجش آنومی اقدام شد. تحلیل نتایج حاصل از داده های میدانی نشان داد که میزان آنومی کل در ایران برابر با ۳,۷۴ است. همچنین، در بعد فروپاشی کیفیت اجتماعی میزان آنومی برابر با ۳,۷۱ و در بعد فروپاشی رهبریت نیز برابر با ۳,۷۸ است. بر اساس تعریفی که از برهم کنش اجماع بر فروپاشی کیفیت اجتماعی و فروپاشی کیفیت شد (Teymoori and et al, 2017:6) و همچنین با توجه به نتایج آنومی، این نتیجه حاصل می شود که در ایران با توجه به حاضر بودن هر دو بعد آنومی، این دو به صورت تعاملی یکدیگر را تشدید و بازساخت می کنند. تشدید این دو بعد با یکدیگر منتج به آنومی گسترده در جامعه شده است. یعنی جامعه ایران دچار نوعی آنومی سطح بالا (۳,۷۴) است.

سوال دوم عبارت بود از اینکه "چه ارتباطی بین متغیرهای اقتصادی و اجتماعی با آنومی وجود دارد؟" و اینکه "آیا متغیرهای اجتماعی و اقتصادی توانایی پیش بینی آنومی در ایران را دارند یا خیر؟". نتایج حاصل از همبستگی بین متغیرهای اجتماعی و اقتصادی و داده های حاصل از آنومی نشان داد که بین سن و متغیرهای آنومی ارتباط معناداری وجود ندارد اما در قومیت های بلوچ و فارس با افزایش سن، میزان آنومی کاهش می یابد؛ بین متغیرهای آنومی و تحصیلات و درآمد در کل جمعیت و در بین قومیت های مختلف رابطه وجود نداشت؛ اما در اجتماع عرب ها بین آنومی و درآمد رابطه معکوس وجود داشت؛ رابطه معکوس و معناداری بین امید به زندگی و متغیرهای آنومی در کل جمعیت وجود داشت به گونه ای که هر چه امید به زندگی کمتر باشد،

آنومی نیز بیشتر خواهد بود؛ همچنین، بین نوع مسکن، بعد خانوار و دسترسی به غذا و آنومی رابطه معناداری وجود نداشت؛ در کل جمعیت بین دسترسی به وسایل ارتباط جمعی و آنومی و علی‌الخصوص متغیر فروپاشی کیفیت اجتماعی رابطه مثبت وجود داشت؛ در اجتماع فارس‌ها، رابطه مثبتی بین آنومی و متغیرهای آن با دسترسی به وسایل ارتباط جمعی وجود داشت ولی در بین سایر قومیت‌ها این رابطه معنادار نبود؛ در کل جمعیت بین دسترسی به تسهیلات مسکن و آنومی و متغیر فروپاشی کیفیت اجتماعی رابطه معناداری وجود داشت اما این رابطه در بین قومیت‌های مختلف معنادار نبود.

نتایج مدل‌بندی رگرسیون خطی چندگانه فروپاشی کیفیت اجتماعی و فروپاشی رهبریت نیز نشان داد که متغیر امید به زندگی رابطه معکوس و دسترسی به وسایل ارتباط جمعی ارتباط مستقیمی با فروپاشی کیفیت اجتماعی در ایران دارند. لازم به ذکر است که مولفه‌های فروپاشی کیفیت اجتماعی و فروپاشی رهبریت ارتباط معناداری با متغیرهای اقتصادی و اجتماعی در قومیت‌های کرد و لر نشان ندادند. در نهایت، بر اساس نتایج مدل رگرسیون خطی چندگانه آنومی، متغیر امید به زندگی در ارتباط معکوس و دسترسی به وسایل ارتباط جمعی در ارتباط مستقیم با آنومی در ایران هستند. اما، ارتباط معناداری بین آنومی و متغیرهای اقتصادی و اجتماعی در قومیت کرد، مشاهده نشد.

سوال سوم عبارت بود از اینکه "وضعیت نامساعد ایران از نظر شاخص‌های جهانی صلح، چگونه از آنومی متأثر است؟". در جهت پاسخ به سوال، ابتدا رابطه بین نتایج از سنجش آنومی با نتایج حاصل از سنجش صلح در ۲۶ کشور مورد مطالعه بررسی شد. آزمون همبستگی بین آنومی و صلح در ۲۶ کشور مورد مطالعه نشان داد که صلح داخلی و شاخص‌های صلح در کل در ارتباط نزدیک با آنومی و مولفه فروپاشی کیفیت اجتماعی است. همچنین، صلح داخلی به صورت معناداری در ارتباط با فروپاشی رهبریت در جامعه است. نتایج حاصل از رگرسیون خطی نیز نشان داد که سطح بالای آنومی با خشونت، خطر جنگ و منازعه همراه است و همچنین نتایج رگرسیون خطی نشان داد که پس از کنترل ضریب تاثیر مولفه فروپاشی رهبریت، فروپاشی کیفیت اجتماعی تاثیر مستقیمی در صلح هم در سطح داخلی و هم در سطح خارجی دارد.

در پاسخ به سوال سوم بایستی گفت، با توجه به اینکه ارتباط بین آنومی و صلح پرواضح است و داده‌های میدانی و استدلال منطقی نیز موید این امر بود، می‌توان اذعان کرد که وضعیت نامساعد ایران از نظر شاخص‌های صلح در ارتباط معناداری با آنومی است. جایی که ۶۴ درصد از پاسخ‌دهندگان معتقد بودند که استانداردهای اخلاقی واضح در جامعه ایران وجود ندارد و ۸۶ درصد پاسخ‌دهندگان نیز معتقد بودند که در جامعه ایران اعتماد در روابط انسانی حاکم نیست. همچنین ۵۴ درصد پاسخ‌دهندگان معتقد بودند که دولت نامقبول است و ۸۰ درصد پاسخ‌دهندگان نیز معتقد بودند که دولت از کارایی لازم برخوردار نیست. برآیند این چهار شاخص، تهدید صلح پایدار، بی‌ثباتی اجتماعی و همچنین توسل به ابزار خشونت‌آمیز در جهت نیل به اهداف و منافع از طرف شهروندان است.

۷. نتیجه‌گیری و توصیه‌های سیاستی

یکی از عمده‌ترین چالش‌های پیش روی صلح پایدار، بحران‌های اجتماعی است که کیفیت زندگی اجتماعی را مضمحل و کارایی، مقبولیت و مشروعیت دولت‌ها را زیر سوال می‌برد. هر ملت و دولتی که بتواند چالش‌های پیش رو را پیش‌بینی و قبل از وقوع آن به حل و فصل این چالش‌ها بپردازد، شرایط زندگی صلح‌آمیزی را تجربه خواهد کرد، در غیر این صورت با چالش‌های اساسی روبه رو خواهد شد.

آنومی به عنوان یک بحران اجتماعی یکی از مهم‌ترین عوامل تهدیدکننده صلح بالاخص در بعد داخلی است. به همین علت در این نوشته تلاش شد تا در وهله اول اقدام به سنجش آنومی در ایران با رویکردی ملی شود. نتایج نشان داد که همه قومیت‌ها با اندک تفاوتی سطح بالایی از آنومی را تجربه می‌کنند. در قدم دوم سعی شد به کشف علل بروز آنومی در ایران پرداخته شود. مجموعه‌ای از متغیرهای اقتصادی و اجتماعی مورد سنجش قرار گرفت. نتیجه این اقدام در ارائه توصیه‌های سیاستی مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد. در قدم سوم سعی شد تا نتایج حاصل از سنجش آنومی در کنار نتایج حاصل از سنجش صلح قرار گیرد تا ارتباط این دو متغیر با یکدیگر مورد بررسی دقیق‌تر قرار گیرد. نتایج حاصله نشان داد که آنومی در ارتباط معناداری با صلح، بالاخص با صلح داخلی است.

نتایج حاصل از بررسی متغیرهای اقتصادی و اجتماعی و انومی، مطالعه حاضر را به ارائه توصیه‌های سیاستی زیر سوق می‌دهد، به این امید که شرایط زندگی صلح آمیزی در جامعه حکمفرما شود. در این راستا مطلوب است:

- در جهت ایجاد اعتماد در جامعه و ارتقای پایبندی به استانداردهای اخلاقی در جامعه قدم برداشته شود؛ این امر می‌تواند از طریق آموزش صلح محقق شود. یکی از اصول آموزش صلح در ایران می‌تواند تاکید بر اعتمادسازی در جامعه و همچنین تقویت پایبندی به استانداردهای اخلاقی باشد. مجموعه ارگان‌های مختلف مرتبط با فرهنگ سازی نیز می‌توانند سهم عمده‌ای در این زمینه داشته باشند؛
- بازتوزیع منابع کمیاب، توجه به توسعه اقتصادی پایدار و توجه به سیاست خارجی توسعه‌گرا مدنظر قرار گیرد. این سه وجه می‌توانند مقبولیت دولت و کارایی آن از دید مردم را ارتقا دهند؛
- توجه ویژه‌ای به تامین نیازهای همه اقشار جامعه گردد، زیرا تامین نیازها در ارتباط با امید به زندگی است و کیفیت اجتماعی را تحت تاثیر قرار می‌دهد؛ امید به زندگی به عنوان یکی از سه شاخص توسعه انسانی در کنار آموزش و تولید ناخالص داخلی سرانه یکی از مهم‌ترین متغیرهای دخیل در انومی است.
- آموزش و آگاهی کافی در مورد وسایل ارتباط جمعی و محتوای پخش شده از طریق آن‌ها به شهروندان ارائه گردد. همچنان که نتایج نیز نشان داد دسترسی به وسایل ارتباط جمعی درک از انومی را ارتقا می‌بخشد که بخشی عمده‌ای از این مساله در ارتباط با فقدان آموزش‌های لازم در این زمینه است؛
- ارتقای جامعه، فرهنگ و نهادهای مدنی مدنظر قرار گیرد. فرهنگ مدنی قوی، بنیان یک جامعه مدنی فعال است. فرهنگ مدنی که با ارزش‌های صلح سازی در اذهان مردم بنیان گذاشته شود، فضایی را فراهم می‌کند که مردم به عنوان یک جامعه در دیالوگ مشارکت کنند. به این طریق، جامعه مدنی می‌تواند تلاش‌های مصالحه را توسعه دهد. نبود نهادهای مدنی واسط بین مردم و دولت، پتانسیل اجتماعی مردم را سرکوب می‌کند که این امر می‌تواند نظم اجتماعی را برهم

تحلیل تأثیر وضعیت آنومیک جامعه ایرانی در نامساعد بودن..... ۲۵۳

زند. نهادهای دولتی بایستی بر پایه شمولیت و انعطاف‌پذیری بنیان نهاده شوند و جامعه مدنی می‌تواند به ارتقای این سیستم سیاسی کثرت‌گرا کمک کند.

۸. قدردانی

مقاله حاضر مستخرج از طرح پژوهشی نویسنده اول تحت عنوان "تحلیل میزان تأثیر وضعیت آنومیک جامعه ایرانی در نامساعد بودن شاخص‌های صلح در کشور (در افق سال ۱۴۰۰)" است، لذا نویسندگان از حمایت‌های مادی و معنوی معاونت پژوهشی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی کمال قدردانی و تشکر را دارند.

References

1. Abazari, Y. (2002). Social Collapse. Aftab, No. 19. **[In Persian]**
2. Bashir, H; Bala, R. (2019). Development and validation of a scale to measure Anomie of students. *Psychological Studies*, 64(2), 131-139.
3. Cortright, D. (2008). *Peace: A history of movements and ideas*: Cambridge University Press.
4. Durkheim, E. (2013). *Professional ethics and civic morals*. Routledge.
5. Durkheim, E. (2014). *The division of labor in society*. Simon and Schuster.
6. Elmore, T. (1962). The development of a scale to measure psychological anomie. Ohio State University, Columbus, Ohio, USA.
7. Fischer, C.S. (1973). On urban alienations and anomie: Powerlessness and social isolation. *American sociological review*, 311-326.
8. Harbom, L; Högbladh, S; Wallensteen, P. (2006). Armed conflict and peace agreements. *Journal of Peace Research*, 43(5), 617-631.
9. Heydari, Arash and et al., (2012). Anomie or Social Chaos: Causes and effects. *National Concurrence on Occupation, Order and Security*. **[In Persian]**
10. Jamieson, R. (2002). Towards a criminology of war in Europe, *The New European Criminology*. Routledge, pp. 498-524.
11. Javadi, H. and et al., (2012). Investigation of the Social Effective factors on Social Anomie Sense of the Tabriz University Students. *Quarterly of Social Studies*, Vol. 4, No. 14. **[In Persian]**
12. Javadi, Hassan and et al. (2012). Investigation of the Effective Social factors on Sense of Social Anomie among Tabriz University Students, *Journal of Social Studies*, Vol. 14, No. 14.
13. Karimi, M.; Hafeznia, M.R. (2018). Expounding the Role of Local State in Peace Building, *Geopolitics Quarterly*, No. 14. No. 3. **[In Persian]**
14. Karimi, M.; Musavi Shafae, S.M. (2018). Poor governance and Civil War in syria. *Turkish Journal of Middle East Studies* 5, 49-71.
15. MacIver, R.M. (1950). *The ramparts we guard*. New York: Macmillan.
16. Merton, R.K. (1968). *Social theory and social structure*. New York: Macmillan.
17. Messner, S.F., Rosenfeld, R. (2001). *Crime and the American dream*. Nelson Education.
18. Mostame, Reza and et.al. (2018). Investigation of the Effective Factors on Social Anomie in Urban Families and its Consequences (a case study of Tehran), *Journal of Social Security Studies*, No. 53.
19. Nayebi, H. and et al., (2017). Merton and Durkheim Anomie Theory: Similarities and Differences and Methods of Measuring. *Quarterly of Social Welfare*, Vol. 14, No. 66. **[In Persian]**
20. Newton, K. (2001). Trust, social capital, civil society, and democracy. *International political science review* 22, 201-214.
21. Opatow, S.; Gerson, J.; Woodside, S. (2005). From moral exclusion to moral

- inclusion: Theory for teaching peace. Theory into practice 44, 303-318.
22. Rafipour, F. (1999). Anomie or Social Chaos. A research in the Domain of Anomie Potential in Tehran City. Tehran: Soroush Press.
  23. Rajabzadeh, A.; Kosari, Masoud. (2003). Political Anomie in Iran with emphasis on Tehran Citizens. Letter of Social Science, no. 21. **[In Persian]**
  24. Safari, B. (2011). Theory of Social Chaos and Chaos in Iran. Journal of Social Studies, No. 4. **[In Persian]**
  25. Schenk, J. (2018). Societal Anomie in Slovakia: Evolution and Cross-National Comparison. Sociológia-Slovak Sociological Review, 50(3), 311-333.
  26. Sheng, Y.K. (2009). What is good governance. United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific.
  27. Smith, R (2008). The utility of force: the art of war in the modern world: Random House LLC.
  28. Srole, L. (1956). Social integration and certain corollaries: An exploratory study. American sociological review 21, 709-716.
  29. Teevan, Jr, J.J. (1975). On measuring anomia: Suggested modification of the Srole scale. Pacific Sociological Review 18, 159-170.
  30. Teymoori, A. (2016). The psychology of anomie. The University of Queensland.
  31. Teymoori, A.; Bastian, B.; Jetten, J. (2017). Towards a psychological analysis of anomie. Political Psychology 38, 1009-1023.
  32. Teymoori, A.; Jetten, J.; Bastian, B.; Ariyanto, A.; Autin, F.; Ayub, N.; Badea, C.; Besta, T.; Butera, F.; Costa-Lopes, R. (2016). Revisiting the measurement of anomie. PloS one 11, e0158370.
  33. The Institute for Economics and Peace (IEP). (2019). Positive Peace Report; Analyzing the Factors That Sustain Peace.
  34. The Institute for Economics and Peace (IEP). (2020). Global Peace Index.